

Kršćanska biblioteka

www.monfortanci.com

**KAKO SE TREBA
PONAŠATI
ISPOVJEDNIK U
VODSTVU
DUHOVNIH DUŠA**

sv. Alfons Marija Liguori

KAKO SE TREBA PONAŠATI ISPOVJEDNIK U VODSTVU DUHOVNIH DUŠA

Autor: sv. Alfons Marija Liguori, crkveni naučitelj

Naslov izvornika: *Come deba portarsi il confesore nella guida delle anime spirituali* u *Opere Ascetice II, Torino 1845, st. 433- 466* i *La pratica del confessore, Frigento 1987, st. 177 - 212; 231- 237.*

Preveo p. Miljenko Sušac s. m. m. – misionar monfortanac

Kako se treba ponašati ispovjednik u vodstvu duhovnih duša

Ono što je Gospodin kazao proroku Jeremiji: *Gle postavljam te danas nad narode ... da istrebljuješ i rušiš, da zatireš i ništiš, da gradiš i sadiš* (Jer 1,10), to isto kaže svakom ispovjedniku, koji ne samo treba iščupati poroke u dušama pokornika, nego treba u njima i zasaditi kreposti. Tako priliči u ovom poglavlju dodati što može koristiti novim ispovjednicima da mogu dati duhovnim dušama putokaz prema savršenstvu.

Ne trebaju se odbacivati grešnici, nego naprotiv Bogu je jako drago djelo uljepšavati zaručnice, to jest skrbiti se oko duša kako bi ih učinile potpuno njegove. Više pred Gospodinom vrijedi jedna savršena duša nego tisući nesavršenih. Tako da kada ispovjednik vidi da duša živi daleko od smrtnih grijeha treba učiniti sve što može kako bi je uveo na put savršenstva i božanske ljubavi, prikazujući duši koliko Bog, beskrajno Ljupki, zaslužuje biti ljubljen i ukazao na zahvalnost koju trebamo imati prema Isusu koji nas je ljubio do te mjere da je umro za nas, te na opasnosti u kojima se nalaze duše pozvane od Boga na savršeniji put a ostaju gluhe.

Vodstvo ispovjednika duhovnih duša se odnosi prvenstveno na meditaciju, kontemplaciju, mrtvljenje i učestalost sakramentalnog života.

1. O molitvi meditacije

Dobar ispovjednik kada vidi neku dušu da se gnuša smrtnog grijeha i želi napredovati u ljubavi Božjoj, treba je prvenstveno uputiti na mentalnu molitvu, to jest na meditaciju o vječnim istinama i Božjoj dobroti. Iako meditacija nije neophodna za postići vječno spasenje, kao što je to molitva, ipak izgleda da je neophodna dušama za sačuvati se u Božjoj milosti. S drugim vježbama može opstati i grijeh, ali ne mogu skupa opstati grijeh i molitva. Ili će osoba ostaviti molitvu ili će ostaviti grijeh.

Sv. Terezija Avilska kaže: «Duša koja ustraje u molitvi, zbog grijeha koje suprotstavlja đavao, držim za sigurno da je Gospodin konačno vodi u luku spasenja». Nijednu drugi vježbu ne nastoji Neprijatelj toliko spriječiti kao ovu molitvu jer kaže ista svetica: «Đavao zna da je izgubio dušu koja ustraje u molitvi» (Život 19, 1 p 139).

Između ostalog ljubav je ta koja vezuje i sjedinjuje dušu s Bogom, a pećnica u kojoj upali plamen Božanske ljubavi je meditacija.

Neka dakle ispovjednik počne uvoditi dušu u meditaciju. Na početku neka joj naloži pola sata na dan i neka vrijeme meditacije povećava ravnajući se prema rastu duha. Neka se ne zaustavlja pred poteškoćom koju penitent navodi da nema vremena ni mjesta da se povuče, neka mu kaže da to učini ujutro ili navečer kada je kuća mirnija, te neka u vrijeme rada, kada ne može drugo, uzdigne duh Bogu i misli na istine vjere, na zadnje stvari, o kojima

razmišljanje, posebno o smrti je najkorisnije za početnike, ili neka razmišlja muci Isusovoj, što je meditacija dobra za sve.

Neka osoba čita neku pobožnu knjigu kako bi ušla u molitvu kao što je to običavala sv. Terezija. Neka je opomene da izabere onu materiju u kojoj kuša veću pobožnost i gdje duša kuša kakav osjećaj, neka se zaustavi i razmatra, ali neka se *obaveže na vježbe, molitvu ili odluku*.

Kažem činiti vježbe, čine, poniznosti, zahvaljivanja, vjere, nade, i iznad svega ponavlja čine pokajanja i ljubavi prema Bogu, prikazujući se sva Bogu i predajući se u njegovu svetu Volju, brinući se da najčešće ponavlja onaj čin kojemu se duša osjeća više sklona.

Kažem molitvu, jer od molitve ovisi svako naše dobro, jer kako kaže sv. Augustin, Gospodin redovito ne daje milosti, točnije milost ustrajnosti, osim po molitvi. Gospodin nam je kazao: *Molite i dobiti će te* (Iv 16, 24), dakle kaže sv. Terezija tko ne traži ne dobiva. Tako da ako želimo biti spašeni, treba uvijek moliti i iznad svega tražiti slijedeće dvije milosti: ustrajnost i ljubav prema Bogu. Sigurno nema prikladnijeg vremena za moliti od mentalne molitve, meditacije.

Tko ne razmatra teško moli, jer teško se daje na promatranje milosti koje mu trebaju i potrebe za molitvom, zato tko ne meditira teško ustraje u Božjoj milosti.

Kažem odluku da meditacija ne bi ostala neplodna, a duša izvršila prosvjetljenja koja je u razmatranju dobila. Tako sv. Franjo Saleški kaže da nitko ne treba završiti razmatranje bez da je donio neku posebnu odluku, kao bježati od neke najopasnije ili mane najčešće ili se vježbati u nekoj kreposti za koju se zna da smo u njoj slabi.

Neka ispovjednik od duše traži da izvijesti o meditaciji, pitajući kako je prošla, ili barem da li ju je obavljala i neka im naloži da se prije svega optuže za propušteno razmatranje kad ga ne obave jer napuštajući molitvu duša će biti izgubljena. Sv. Terezija kaže: «Duša koja ostavlja molitvu je kao da samu sebe stavlja u Pakao bez da su za to potrebni đavli» (Život 19, p. 139)

Ah Bože koliko bi dobra mogli učiniti ispovjednici koristeći ovom malom marljivošću! I kako će račun dati Bogu, ako to propuštaju, jer su oni obavezni pribaviti koliko mogu koristi pokornicima. Koliko bi duša mogli uputiti putem savršenstva i osloboditi ih od padova u teške grijehe da paze na to da duše upute na meditaciju i pitaju ih barem na početku duhovnoga puta da li su je obavljali ili ne!

Kada se neka duša ustalila u molitvi teško će više izgubiti Boga. Zbog toga se razmatranje ne treba samo savjetovati onima koji žive u Božjem strahu nego i grešnicima, koji se često zbog nedostatka razmišljanja vraćaju na bljuvotinu.

Ispovjednici trebaju imati ovu skrb posebno kada se penitenti nalaze u suhoći duha. Na početku kada se duša daje na duhovni život, Gospodin običava obradovati je posebnim svjetlima, suzama i sjetilnim utjehama, ali nakon nekog vremena običava zatvoriti venu kako bi kušao vjernost duše, i uzdigao naviše savršenstvo odvajajući je od sjetilnih slasti na koje se lako duša naveže s nekom nečistoćom i manom sebeljublja.

Sjetilne utjehe, pa i nadnaravne privlačnosti su dobra i darovi Božji ali nisu Bog, te On da bi odvojio svoje ljubljene duše od samih njegovih darova, kako bi došle do toga da ljube čistom ljubavlju samog darovatelja, Bog učini da ne nalaze više u molitvi prijašnje utjehe nego dosadu, suhoću, muku i ponekada napasti.

Neka najviše ispovjednik pazi da ohrabri ove progonjenije duše da ne napuste molitvu i preporučene pričesti. Neka im kaže ono što tvrdi sv. Franjo Saleški da vrijedi pred Bogom jedan gram molitve u suhoći više nego sto kilograma u utjesi. Tko ljubi Boga zbog utjehe, ljubi više utjehu od Boga samoga, a uistinu dokazuje da ljubi kad ga traži bez utjehe. Ovo je o meditaciji, a želim ovdje novim ispovjednicima dati kratku pouku o ulivenoj molitvi kontemplacije i njenim stupnjevima, i o drugim nadnaravnim darovima s pravilima koje naučavaju učitelji duha za vođenje duša koje su tim darovima od Boga obdarene.

2. O molitvi kontemplacije i njenim različitim stupnjevima

Kada dođe neka duša obdarena darom kontemplacije ispovjednik treba dobro shvatiti kako je treba voditi i osloboditi od prevara, u protivnom nanijeti će joj veliku štetu i kako kaže sv. Ivan od Križa morati će Bogu dati veliki račun.

Kontemplacija je jako različita od meditacije. U meditaciji se traži Boga s naporom razmišljanja, u kontemplaciji bez napora se motri Boga koga se već pronašlo. Između ostalog u meditaciji duša djeluje činima vlastitih moći, u kontemplaciji djeluje Bog, duša je samo pasivna i dobiva darove ulivene od milosti bez da on djeluje, jer ista svjetlost Božje ljubavi koja ju ispunja čini ju ljubezno pažljivu u motrenju dobrote svoga Boga, koji ju na takav način obdaruje.

Molitva sabranosti ili čisto kontemplativno mirovanje

Treba još primijetiti da Gospodin, prije nego obdari dušu darom kontemplacije, običava uvesti ju u *molitvu sabranosti* ili čisto *kontemplativno mirovanje* kako ga nazivaju mističari koje još nije ulivena kontemplacija jer je duša još u aktivnom stanju.

Ova sabranost, ovdje mislim na naravnu jer o nadnaravnoj ću govoriti naprijed, je kada razum ne treba izlaziti s naporom kao van duše i promatrati neko otajstvo ili vječnu istinu, nego povučen od vanjskih stvari i sabran kao u samoj duši, bez napora i s velikom blagošću misli na neku istinu ili otajstvo.

Kontemplativno mirovanje je skoro isto, osim što u sabranosti duše se daje na neku posebnu pobožnu misao, dok u mirovanju s općenitom spoznajom Boga osjeća se sabrana i ljubezno Bogu privučena. U toj sabranosti ili kontemplativnom mirovanju kažu neki mistici da iako je ova molitva naravna ipak duša treba prestati samo s meditacijom nego i s činima volje, to jest činima ljubavi, prikazanja, predanja itd... i biti samo u stanju ljubeznog motrenja Boga bez da čini bilo kakav čin.

S ovom vrstom vezanja ja uistinu se ne mogu složiti. Kada je duša već sabrana, ne kažem da se treba truditi oko meditacije jer je već pronašla bez napora ono što je tražila redovitom meditacijom, koja kako to dobro kaže p. Segneri u svom lijepom djelu *Usklađenost između napora i mirovanja*, čini poslije nekog vremena *kontemplaciju koja se naziva zadobivena*, to jest onu koja jednim pogledom spoznaje istinu koji je prije s umovanjem i naporom spoznavala.

A zašto bi duša treba prestati s dobrim činima volje? Koji bi trenutak bio bolji za činiti te čine od sabranosti? Istina je da je sv. Franjo Saleški savjetovao sv. Ivani de Chantal da u molitvi, kad je sjedinjena s Bogom ne čini novih čina, ali zašto? Jer je svetica već uživala pasivnu kontemplaciju.

Ali kada je duša još u aktivnom stanju zašto bi dobri čini sprječavali djelovanje milosti? Sam sv. Franjo je dušama koje je vodio propisao određeni broj ljubeznih uzdizanja duše koje treba periodično činiti. Kada je duša u pasivnom stanju kontemplacije tada iako ne zaslužuje, jer ne djeluje nego je pasivna, ipak prima veliku snagu za djelovanje ubuduće s većim savršenstvom, ali kada je u aktivnom stanju za zaslužiti treba činiti dobre čine koji su djela kojima duša zaslužuje Božansku milost.

Tako, dobro zaključuje spomenuti p. Segneri da kada Bog govori i djeluje, duša treba da šuti i zaustavi svoja djelovanja a sa svoje strane iskazuje samo pažnju ljubavi prema Božjem djelovanju, kada Bog ne govori, duša treba pomoći sebi kako bolje može da bi se sjedinila s Bogom po meditaciji kad je to potrebno, uzdizanjem, molitvama, odlukama pod uvjetom da se ti čine ne čine s naporom nego treba činiti samo one na koje je duša slatko potaknuta.

Duhovno čišćenje sjetila i duha i savjeti za vodstvo

Treba još napomenuti da Bog, prije nego uvede dušu u kontemplaciju, običava čistiti je nadnaravnom suhoćom, koja se naziva *duhovno čišćenje*, kako bi je očistio od njenih nesavršenosti, koje joj priječe kontemplaciju. *Ovdje treba razlučiti sjetilnu suhoću, to jest sjetila i bitnu suhoću to jest duha.*

Sjetilna suhoća kada je naravna, sobom donosi težinu u duhovnim stvarima te kraću i manju tamu, a kada je nadnaravna, o kojoj sada govorimo, stavlja dušu u jako duboku tamu koja duže traje i jača. Ipak u tom stanju duša se osjeća više odvojena od stvorenja i drži misao uvijek usmjerenu na Boga, s velikom željom i odlukom da ga savršeno ljubi a s druge strane vidi da joj je nemoguće to učiniti zbog njenih nesavršenosti zbog toga joj se čini da je učinila sebe mrskom Bogu, sa svim tim ne napušta jačati se u krepostima.

Ova mučna suhoća je plod milosti, ona je nadnaravno svjetlo, ali svjetlo koje sobom nosi muku i tamu, jer želeći komunicirati s čistim duhom i nalazeći sjetila i duševne moći još nesposobne za nju, jer još nisu odvojeni od sjetilnog kušanja, još tvarne, pune oblika, slika i likova, zato svijetlo uzrokuje duši ove tame tako mučne, ali jako korisne, jer po njima duša zadobiva odvojenost od sjetilnih užitaka, kako zemaljskih tako duhovnih; još više zadobiva veliku spoznaju svoje bijede i nesposobnosti za činiti bilo kakovo dobro, skupa s velikim poštovanjem prema Bogu kojega si predstavlja uzvišenog i strašnog.

U ovom stanju duhovnik treba poticati dušu, kako je već rečeno, da se nada velikim stvarima od Boga koji se tako prema njoj ponaša. Treba reći duši da se ne napreže meditirati, nego neka se ponizi, prikaže i preda Bogu sva podložna odlukama Božje volje koja je sva usmjerena činiti nam dobro.

Poslije ovog čišćenja sjetila Gospodin običava udijeliti dar radosne kontemplacije, kao nadnaravne sabranosti, mira i sjedinjenja o kojima ćemo naprijed govoriti. Ali prije sjedinjenja nakon sabranosti i mira Bog običava čistiti dušu *suhoćom duha*, nazvanom i bitnom suhoćom, kojom Gospodin želi da se duša poništi u sebi samoj.

Suhoća sjetila je lišenost sjetilne pobožnosti, ali suhoća duha je božansko svjetlo kojim Bog duši daje spoznati njeno ništavilo. Odvije se događa da se duša nalazi u najužasnijoj agoniji, budući da je iako odlučna pobijediti sebe u svemu i pažljivija u služenju Gospodinu, ipak jer tada više spoznaje svoje nesavršenosti, izgleda joj ju je Bog već od sebe odvojio i napustio, kao nezahvalnu na primljene milosti; i same duhovne vježbe koje čini, molitve, pričesti, mrtvljenja više je trgaju, dok tom čini s najvećom mukom i naporom vjeruje da više zaslužuje kaznu i čine je još mrskijom Bogu.

Naprotiv ponekad se čini ovim dušama da kušaju mržnju prema Bogu i da ih je Bog već odbacio kao njegove neprijateljice, te da je već u ovome životu počeo njima dati kušati muke osuđenika i Božju napuštenost. Ponekad Gospodin dopusti da slične suhoće budu popraćene od tisuće drugih napasti i nečistoće, bijesa, psovke, nepovjerenja i iznad svega očaja, tako da sirote duše u toj veliko tami i zbrci, ne mogu dobro razlučiti otpor volje (otpor koji jest uistinu, ali je njima potamnjen ili barem sumnjiv, zbog prisutni tama), boje se da su pristale i zato se drže još više napuštene od Boga.

Tada ispovjednik, kada susretne neku dušu ove vrste, koja već hodi putem savršenstva i vjeruje da je ostavljena, prvenstveno neka se ne prestraši videći ovu zbrku i slušajući njene osjećaje straha i očaja, niti neka se ne pokazuje bojažljiv ili kako oklijeva, nego neka s jakošću ju potiče da se ničeg ne boji i da više nego ikada ima povjerenja u Boga govoreći joj ono što je Gospodin kazao sv. Tereziji, da nitko ne gubi Boga bez spoznaje da ga gubi.

Neka kaže duši da sve ove sugestije psovke, nevjere, nečistoće i očaja nisu voljni, nego muke koje kada se trpe s predanjem više sjedinjuju dušu s Bogom. Neka joj kaže da Bog ne zna mrziti neku dušu nego je ljubi i ima dobru volju. Neka joj kaže da se tako Bog ponaša

prema najdražim dušama. Sv. Terezija kaže: «Suhoćom i napastima Gospodin kuša svoje ljubljene. Pa neka suhoća traje i cijeli život duša neka ne ostavlja molitve, doći će vrijeme kada će sve biti naplaćeno» (Život 11, 1). Lijepi osjećaj za ožalošćenu dušu!

Neka ohrabruje dušu, da očekuje velike stvari od Boga kada je već vodi sigurnim putem koji je put križa; i neka se prvo ponizi kao dostojna da se tako prema njoj ponaša zbog mana prošlog života, kao drugo neka se potpuno preda u volju Božju prikazujući se da trpi i veće muke ukoliko se to Bogu sviđa, kao treće neka se preda kao mrtva u ruke Božanskog milosrđa i Marijine zaštite koja se naziva Majka milosrđa i tješiteljica žalosnih.

Sjetilna suhoća traje dok se ne pročiste sjetila i duša postane sposobna za kontemplaciju. Suhoća duha traje dok ne učini dušu sposobnu za božansko sjedinjenje. I treba primijetiti da i nakon sjedinjenja Gospodin ponekad odredi da se vrate ove suhoće da se, kako kaže sv. Terezija, duša ne bi zapustila i da ponekada ponovno vidi svoje ništavilo.

Pozitivna (potvrдна) i negativna (niječna) kontemplacija

Kada dakle završi čišćenje sjetila i sjetilna suhoća Gospodin dušu uvodi u kontemplaciju. Jedna je kontemplacija *pozitivna (potvrдна)*, druga je *negativna (niječna)*.

Pozitivna kontemplacija je kad po božanskom svijetlu, bez svoga djelovanja, duša vidi neku istinu o stvorenome kao nesreću i kaznu u Paklu ili radost u Raju itd., ili neku istinu o nestvorenome kao božanska dobrota, milosrđe, moć, ljubav itd..

Negativna kontemplacija je kad duša spoznaže božanska savršenstva ne u posebnostima, nego općenito, sa nejasnom spoznajom, ali koja ulijeva puno višu ideju veličine Božje. Također spoznaže ne jasno neku istinu o stvorenome kao užas Pakla itd...

Sada ćemo govoriti o prvim stupnjevima kontemplacije a to su *sabranost i smirenost (mir)*, a zatim ćemo govoriti o *sjedinjenju*.

Nadnaravna sabranost, prvi stupanj kontemplacije

Prvi stupanj kontemplacije je *nadnaravna sabranost*. O naravnoj sabranosti smo već govorili, a radi se o tome kada se sabiru moći duše na promatranje Boga u sebi. Valja primijetiti da se kaže naravna sabranost ne zato što bi duša mogla sama od sebe to učiniti, jer svako kreposno djelo da bi bilo zaslužna vječnom nagradom treba milost, tako da općenito govoreći ona je nadnaravna, a naziva se naravna jer je duša tada u aktivnom stanju i djeluje uz pomoć redovite milosti.

Nadnaravna sabranost je ona koju čini Bog po posebnoj milosti po kojoj Bog stavlja dušu u pasivno stanje, tako da nadnaravna sabranost ili ulivena je, kada se povučenost duševnih moći ne događa djelovanjem duše nego po svijetlu koje Bog ulijeva, po kojem se u duši raspali velika i sjetilna ljubav Božja. U ovom stanju duša se ne treba naprezati da dokine mirno umovanje na koju je blago potiče samo svijetlo, ali s druge strane ne treba se naprezati da razmišlja o posebnim stvarima kao o svojoj nedostojnosti ili o odlukama što može činiti, niti treba razlučivati što je ta sabranost nego neka dopusti da je Bog vodi promatrati one stvari i činiti one čine na koje osjeća da je sam Bog navodi.

Smirenost (mir), drugi stupanj kontemplacije

Drugi stupanj kontemplacije je *smirenost (mir)*. U kontemplaciji sabranosti snaga ljubavi bude neposredno saopćena neposredno vanjskim sjetilima koje sam Bog sabire u nutrinu duše. A u smirenosti ljubav bude saopćena neposredno duhu u dubini duše; to je gorljivija ljubav koja se zatim širi i na sjetila ali ne uvijek tako da se ponekad dogodi da duša ima kontemplaciju smirenosti bez sjetilne slasti.

Sv. Terezija kaže da su u ovoj kontemplaciji ne dokidaju sve moći duše, dokida se volja koja je vezana jer tada ne može ljubiti drugo osim Boga koji je sebi privlači a razum i sjećanje ili mašta ponekada ostaju slobodni idu lutajući tu i tamo. Tu kaže svetica neka se duša zbog toga ne uznemirava. Njene riječi: «Neka se nasmije mislima i ostavi ih kao luđake, te neka bude u svojoj smirenosti, budući da je volja gospodarica ona će ih privući bez da se vi trudite» (Put 31, 3. 148 provjeriti) U suprotnom ako se duša želi truditi sabrati misao neće ništa učiniti i izgubiti će svoj odmor.

U ovom stanju duša, toliko manje nego kod sabranosti kao što je rečeno, ne treba naprezati se i donositi odluke ili činiti druge čine sama od sebe, samo neka čini ono na što je Bog blago potiče.

Negativna kontemplacija jasnog potamnjenja

Sada ćemo govoriti o molitvi čiste kontemplacije, a to je *negativna (niječna)* koju smo već gore objašnjavali a koja je savršenija od *pozitivne (potvrđne)*.

Ova negativna kontemplacija se naziva *jasno potamnjenje* dok se po obilju svjetla pomračí razum. Kao kada netko gleda sunce, zaslijepljen od njegova sjaja, ne vidi ništa, ali shvaća da je sunce veliko svjetlo, tako Bog u ovom potamnjenju ulijeva u dušu veliko svjetlo koje nema učinak da duša shvati neku posebnu istinu, nego ulijeva općenitu i nejasnu spoznaju njegove neshvatljive dobrote tako da duša oblikuje nejasnu ali uzvišenu ideju o Bogu.

Kada duša na neki način spoznaje neko Božje savršenstvo, ima ideju o njegovoj dobroti, ali je veća ideja koju oblikuje kada spoznaje da se Božje savršenstvo ne može shvatiti.

Kardinal Petucci u svojim učenim pismima tvrdi da ova se kontemplacija naziva *potamnjenje* jer u ovom životu duša nije sposobna jasno shvatiti božanstvo, te ga na ovaj način spoznaje bez da ga spozna, ali na takav način ga spoznaje bolje nego na bilo koji drugi način, ne spoznaje jer Boga ne može spoznati slikom ili likom te razum ne može oblikovati zamisao, i ne shvaća drugo do li da Boga ne može shvatiti te je to razumijevanje Dionizije Areopagita nazvao *uzvišena spoznaja Boga po neznanju*. U ovoj molitvi potamnjenja dokidaju se sve moći duše, ponekada i vanjska sjetila tako da duša ponekad uđe u *duhovnu opojenost* po kojoj iznenada brizne u bezumlje ljubavi, kao u pjesme, uzvike, veliki plač, skokove i slično kao što se to događalo sv. Mariji Magdaleni Paciškoj i drugim svecima.

O aktivnom i pasivnom sjedinjenju s Bogom i savjetima za vodstvo

Poslije ovih stupnjeva Gospodin vodi prema *sjedinjenju*. Jedini cilj duše treba biti sjedinjenje s Bogom ali nije neophodno duši da bi postala sveta doći do *pasivnog* sjedinjenja, dosta je doći do *aktivnog* sjedinjenja. Ne sve duše, kaže sv. Terezija, naprotiv malo njih Bog vodi nadnaravnim putem, a u Nebu vidjeti ćemo mnoge duše da su bez ove nadnaravne milosti slavni je od drugih koje su je bile primile.

Aktivno sjedinjenje je savršeno suobličenje volji Božjoj i u tome se sigurno sastoji sve savršenstvo Božanske ljubavi. Sv. Terezija kaže: «Savršenstvo se ne sastoji u ekstazama, nego istinsko sjedinjenje duše s Bogom je sjedinjenje volje s voljom Božjom» (Fondacije 5).

Ovo sjedinjenje je neophodno, a ne *pasivno* a za one duše koje imaju samo aktivno sjedinjenje svetica kaže: «Može se dogoditi da imaju puno više zasluga, jer su sa svojim mukama i Gospodin ih vodi kao jake i čuva sve ono što ne uživaju kako bi dao sve skupa». (Put sav. 17)

Kardinal Petrucci kaže da bez ulivene kontemplacije duša s redovitom mилоšću može doći do poništenja svoje volje i preobraziti je u Boga, želeći samo ono što Bog hoće, pa iako osjeća pokrete strasti ovi je ne priječe da se preobrazi u Boga. Tu dodaje da se sva svetost sastoji u tome da svatko ne treba drugo željeti i moliti osim da ga Bog vodi i s njim čini svoju volju.

Sv. Terezija govoreći o *pasivnom sjedinjenju*, naša učiteljica kaže da u njemu *duša ne vidi niti osjeća niti primjećuje da je tako* jer od obilja svjetla i ljubavi oblikuje se blaženo potamnjenje u koje se dokidaju sve moći duše, dok se duša sjeća samo Boga, volja je vezana s Bogom tolikom ljubavlju da ne može drugo ljubiti, a razum bude ispunjen tolikom svjetlošću da ne može na drugo misliti pa niti na milost koju prima, tako da jako shvaća, ali ne može razumjeti ono što shvaća. Sve u svemu duša u ovom stanju ima jasnu i iskustvenu spoznaju prisutnog Boga koji se u središtu duše s njom sjedinjuje.

Ovo sjedinjenje kaže svetica ne traje dugo vremena, najviše pola sata. U drugim kontemplacijama o kojima smo prije govorili, Bog se daje spoznati kao blizu, a ovdje se spoznaje kao prisutan i duša s slatkim dodirom ga kuša kao sjedinjena sa sobom, tako da svetica kaže u drugim kontemplacijama duša može sumnjati da li je to bio Bog, ali u ovoj ne.

Sa svim tim ispovjednik treba opomenuti dušu da zbog toga nije postala nepogrešiva te neka joj napomene da koliko se više vidi obdarena, toliko više treba biti ponizna i odvojena ljubeći križ i u svemu biti suobličena božanskim odredbama, trebajući se s pravom bojati da će njene nevjernosti od sada pa nadalje biti od Boga strože kažnjene.

Sv. Terezija kaže da je upoznala više duša koje su bile došle do ovog stupnja sjedinjenja a zatim su s velikim padom pale u grijeh i nemilost Božju, stvar koje se treba bojati.

Tri vrste sjedinjenja s Bogom: jednostavno sjedinjenje, sjedinjenje zaručništva i duhovni brak

Zatim treba napomenuti da postoje tri vrste sjedinjenja: *jednostavno sjedinjenje, sjedinjenje zaručništva i duhovni brak*. Jednostavno sjedinjenje je ono o kojem smo do sada govorili.

Sada ćemo govoriti o *sjedinjenju zaručništva*. Gospodin učini da ovom sjedinjenju redovito prethodi bitna suhoća čišćenje duha o čemu smo gore govorili.

U ovom sjedinjenju zaručništva postoje druga tri različita stupnja to jest *sjedinjenje ekstaze, zanos i duhovnog leta*.

U jednostavnom sjedinjenju dokinu se moći duše ali ne i tjelesna sjetila iako ostaju jako slabi u djelovanju, ali u *sjedinjenju ekstaze* gubi se također uporaba sjetila tako da osoba ne vidi, ne čuje, ne osjeća ni kad ju se zareže ili oprži vatrom.

Zanos označava jače ulijevanje milosti kojim Gospodin ne samo uzdiže dušu do sjedinjenja, nego ju u trenutku zanese jednim jakim pokretom milosti tako da ponekad podigne i tijelo od zemlje i čini ga laganim kao pero.

Duhovni let je kada duša osjeća da je u zanosu kao van tijela i uznosi se iznad sebe s velikom silinom te u početku duša kuša veliki strah. U letu duha je i ekstaza jer se gube sjetila, zanos to jest silovit pokret. Jedna osoba koja je imala slične milosti mi je kazala da joj je izgledalo da joj je duša u sličnim letovima duha kao izvučena iz tijela i nošena toliko brzinom kao da putuje milion kilometara u trenutku u velikom strahu jer nije znala gdje se ide osloniti, a kad se zatim zaustavila bila je još prosvjetljena spoznajom o nekom Božjem otajstvu.

Ovdje se raspravlja da ako u tom sjedinjenju se dokinu moći duše, a razum je zaslijepljen ponorom svjetla te ne može umovati o onome što razumije kako to da duša može shvatiti i izraziti tu božansku tajnu? Mističari odgovaraju da kada Bog hoće da duša shvati neku tajnu ili joj daje intelektualno viđenje ili slikovno viđenje, tada odloži svjetlo, tako da duša ostaje sposobna spoznati i razmišljati o onome što Bog hoće da spozna.

Najsavršenije sjedinjenje se naziva *ostvareno* i ono je najviše što na ovoj zemlji Gospodin može udijeliti duši putnici, to sjedinjenje se naziva i *duhovni brak*, gdje je duša preobražena u

Boga i postaje jedna stvarnost s Bogom kao voda iz posude stavljena u more postaje jedna stvar s morskom vodom.

Valja primijetiti kako kod drugih sjedinjenja kako kažu mističari, dokidaju se moći duše, ali u ovom ne jer su moći duše već pročišćene od sjetilnosti i tvarnosti i učinjene osposobljenima za sjedinjenje s Bogom, tako da volja s najvećom blagošću ljubi svoga Boga, razum dobro spoznaje i odsjajava ovo sjedinjenje s Bogom u središtu duše, to je kao da netko gleda sunce a da ga ne zaslijepe i spoznaje veliku svjetlost sunca.

Treba napomenuti da ovo sjedinjenje nije prolazno kao prethodna nego stalno tako da duša redovito stalno uživa Božju prisutnost sjedinjenu sa sobom s postojanim mirom, te je strasti više ne uznemiruju, duša vidi strasti koje se nadviju ali je ne žaloste kao kada bi netko bio iznad oblaka i vidio oluje koje se događaju ispod sebe a on ih ne kuša.

O viđenjima: vanjskim, imaginativnima (slikovnim), intelektualnima i znakovima razlikovanja

Ovdje je dobro govoriti o viđenjima, lokucijama (nutarnjim govorima) i objavama kako bismo razlučili istinite od lažnih.

Jedna su *viđenja vanjska, druga imaginativna (slikovna), treća intelektualna*. Vanjska viđenja su ona koja se vide očima. Imaginativna (slikovna) su ona koja se vide u mašti. Intelektualna viđenja se ne vide ni očima ni u mašti nego samo razumom, posredstvom Božanskog svijetla koje ulijeva razumnost, ova vrsta viđenja, kako kaže sv. Terezija, su potpuno duhovna jer u njima ne sudjeluju ni vanjska ni nutarnja sjetila koja su moć predočenja i mašte.

Treba primijetiti da oči i mašta duše mogu vidjeti stvari samo tjelesnim slikama predstavljene iako se radi o duhovnim stvarima, nasuprot razumom stvari iako materijalne se vide kao duhovo, ili bolje reći spoznaju se, ne vide se, ali se spoznaju bolje nego da se vide očima.

Treba primijetiti da ova viđenja mogu doći bilo od Boga bilo od đavla, pa i intelektualna viđenja kako izgleda da to uči sv. Ivan od Križa, nasuprot mišljenja Petruccia, a puno lakše tjelesna vanjska viđenja koja najčešće, posebno kod žena, oblikuje sama ljudska mašta.

Znakovi za razlikovati istinita od lažnih viđenja su:

- a. ako dolaze iznenada bez da duša na njih misli,
- b. ako u početku donose zbunjenost i strah, a zatim donose mir duši,
- c. ako su rijetka, jer česta viđenja su jako sumnjiva,
- d. ako kratko traju, jer kako kaže sv. Terezija, kada duša dugo gleda u stvar koja se predstavlja to je znak da se radi više o činu mašte; božansko viđenje prolazi kao munja a zatim ostaje postajno utisnuta u duh.
- e. istinsko viđenje ostavlja duboki mir u duši i živu spoznaju svoje bijede, skupa sa velikom željom za savršenstvom, za razliku od đavolskog viđenja koja budu malo utisnuta i ostavljaju naprotiv dušu uznemirenu, suhu, s nutarnjim pokretima visokog mišljenja o sebi i sjetilnim važnostima tih događaja.

Ali sa svim tim znakovima gore navedenima, sv. Terezija kaže da se ne može imati sigurnost u tome jer puno puta đavao zna pričinjati mir, lažnu poniznost, želju za savršenstvom, te se ne mogu dobro razlučiti od koga dolaze, jer ponekad i sam Neprijatelj ih potiče kako bi mu se dalo povjerenje i kako bi iz toga izvukao neku prevaru koju želi.

Ovdje duhovnik neka ne zabranjuje duši da mu govori o tim viđenjima, naprotiv treba joj naložiti da mu otkrije što vidi, bilo to istinito ili lažno, kako kaže sv. Terezija. A s druge strane neka ne pokaže radoznalost da sazna o tim stvarima, niti neka ne ispituje u

pojednostima, niti neka ne prethodi govoreći: *Možda je bilo tako? Jesi li vidjela tu stvar?* jer će duša lako odgovoriti potvrdno bilo zbog zlobe ili iz jednostavnosti.

Ako otvoreno spozna da su ta viđenja djelo đavla ili mašte jer udaljuje dušu od poslušnosti, poniznosti ili drugih kreposti tada neka joj to otvoreno kaže. Ako to ne spoznaje nije dobro kazati da su viđenja đavolska ili od mašte kako to čine neki odveć sumnjičavi, za razliku od drugih koji olako vjeruju te sva viđenja proglašavaju dobrima, nego neka kaže pokorniku da moli Boga da ga vrati s tako opasna puta, i neka ispovijeda da Boga ovdje na zemlji želi spoznati samo putem vjere. Između ostalog neka ispovjednik pokorniku sugerira da od viđenja, bila ona istinita ili lažna, izvlači plod koji se sastoji u tome da se bolje ponaša prema Bogu, jer čineći tako pa ako su bila i od đavla, on će ostati razočaran.

O nutarnjim govorima: susljednima, formalnima, bitnima i znakovima razlikovanja

Govoreći o *nutarnjim govorima (lokucijama)* oni mogu biti *susljedni, formalni i bitni*. *Susljedni nutarnji govori* su kada duša, razmišljajući o nekim istinama vjere, čuje kako joj sami njen duh odgovara, ali kao da je neka druga osoba. Ovi kada sobom nose dobre učinke ljubavi ili vanredne poniznosti mogu biti posebno svjetlo Božje, ali kada se kuša samo obična ljubav to je znak da su plod vlastitog razuma.

Formalni nutarnji govori su kada duša čuje oblikovane riječi ali izvan sebe, i može ih zamijetiti ili ušima ili maštom ili razumom. Ovi govori se trebaju razlučiti da li su od Boga, od đavla po stvarima koje izražavaju i učincima koje ostavljaju. Posebno ako su nagovori od Boga i nalažu strpljenje, duhovne stvari, ili mrtvljenje donijeti će veliku sreću kad se trpi, čini ili ponizuje.

Bitni nutarnji nagovori su isti kao formalni s tim da se razlikuju samo u učinku jer formalni ili uče ili nalažu, a bitni čine odmah ono što izražava, kao kada kaže: *utješi se, ne boj se, ljubi me*, i duša tada u istom trenutku ostaje utješena, ohrabrena i zapljena ljubavlju.

Ovi nagovori su sigurniji od drugih jer prvi susljedni su jako nesigurni, drugi formalni jako sumnjivi, posebno kada nalažu stvari koje treba činiti, tako da duhovnik ako vidi da se radi o stvarima protivnim kršćanskoj razboritosti treba to zabraniti, a ako nisu protiv razboritosti dobro je da dokine izvršenje dok ne dođe do veće sigurnosti, posebno ako se radi o vanrednim stvarima.

O objavama i općim savjetima za mistične fenomene

Govoreći na kraju o *objavama o skrivenim stvarima ili budućnosti, kao o otajstvima vjere, stanju nečije savjesti, predodređenju duša, mrtvima, uzdignuću na neku službu i dostojanstvo* one se mogu dogoditi na tri načina: viđenjima, nutarnjim govorima i shvaćanjem čiste istine.

U tim objavama duhovnik treba biti jako oprezan i suzdržan u vjerovanju a posebno u izvršenju istih kada se radi o tome da se da neka poruka po saznanju koje se dobilo po objavi: pogotovo neka zabrani duši da to objavljuje drugima, a on neka nastavi s velikim oprezom savjetujući se sa mudrima i učenima jer su ove objave uglavnom sumnjive.

Manje sumnjivo je shvaćanje čistih istina vjere o otajstvima božanskih atributa, o zlobi grijeha, nesreći prokletnika i slične stvari; ove kada su u skladu sa vjerom kaže sv. Ivan od Križa duša ih ne treba tražiti ali ako ih dobiva treba ih u poniznosti primiti i ne odbijati ih.

A ovdje se javlja sumnja o svim ovim vrstama milosti i nadnaravnih saopćenja da li ih treba *prihvatiti ili odbaciti*.

Treba razlučiti kako kaže učeni Bernard da Castelvetera skupa sa sv. Ivanom od Križa i drugima. One darovi koji udaljavaju od vjere kao viđenja, nutarnji govori, objave treba sa

svom snagom odbacivati; nasuprot opće spoznaje i božanske dodire koji sjedinjuju dušu s Bogom ne treba odbacivati, naprotiv mogu se u poniznosti željeti i moliti kako bi se duša više privukla Bogu i utvrdila u njegovoj svetoj ljubavi. To vrijedi za one duše koje su već obdarene sličnim milostima jer za druge najsigurniji je put željeti i tražiti samo aktivno sjedinjenje, to jest kako smo to već rekli naše volje s voljom Božjom.

Duhovnik kada vidi neku dušu s ovim saopćenjima kontemplacije jasnog potamnjenja ili sjedinjenja ne treba naložiti joj da ih odbacuje nego neka ih primi u poniznosti i sa zahvaljivanjem, ali uvijek s riječima da je ne uvjeri potpuno, nego neka drži dušu u nekom strahu koji s jedne strane neka je ne uznemiruje a s druge sačuva je u poniznosti i odvojenosti. A darove posebnih jasnih spoznaja po viđenjima, objavama, nutarnjim govorima i slično duhovnik treba naložiti da ih odlučno odbija u duhu poniznosti, ali ne s prezirom kao pljunuti u lice, ismijavati ih što nije dopušteno, i ispovjediti Bogu da mu želi služiti u čistoj vjeri.

Između ostalog kaže sv. Terezija da uvijek kada se duša u molitvi osjeća s blagošću upaljena ljubavlju prema Bogu treba smatrati da se radi o Božjem saopćenju, ne kako bi sebe smatrala boljima od drugih, nego da bi se potakla na savršeniji hod jer čineći tako Bog će učiniti da đavao, pa bilo to i njegovo djelo, puno u tome gubi i škodi sam sebi svojim oružjem (Život 15).

Na kraju završimo ove točke. Duhovnik dakle neka:

1. naloži duši, kako smo to gore kazali, da izvijesti o svim tim saopćenjima koja dobiva u molitvi, a s druge strane neka se ne pokazuje pohlepni za saznati o njima a i neka drugima ne govori o nadnaravnim darovima koji su udijeljeni osobi koja k njemu dolazi, jer će tako drugi ići njoj preporučiti se i dovesti je u veliku opasnost da se uzoholi, ili ako vide njenu i najmanju manu skandalizirati će se i ismijavati.

2. neka ne pokazuje prema obdarenoj duši neko posebno poštovanje, a još manje neka ne šalje druge pokornike da se s njom savjetuju, da ih ona hrabri ili vodi, radije neka pokaže da do nje manje drži nego do drugih duša koje kroče putem vjere, jer se ove duše posebno obdarene, redovito govoreći, trebaju uvijek držati u stanju poniznosti (poniženja).

3. ako spozna da duša čuva poniznost i strah u tim božanskim saopćenjima treba joj pomoći a ponekada i dati sigurnost, ako to smatra prikladnim. Sv. Terezija kaže da duše neće doći do toga da čini velike stvari za Boga ako ne spoznaje da je dobila velike stvari od Boga. Nema sumnje da posebne milosti jače raspale ljubav. I uistinu sv. Terezija kada je bila ohrabrena od sv. Francesca Borgie i sv. Petra Alcantarskog da su darovi koje je primila uistinu od Boga, od tada je učinila veliki let u duhu.

Ako duhovnik vidi da duša tu i tamo padne u neku manu, samo ako mane nisu svojevolske i činjene s navezanošću i bez da se vodi računa o tim manama, ne treba držati da su sva saopćenja znak prevare ili iluzija: Gospodin nadnaravnim darovima obdaruje ne samo savršene duše, nego ponekada i nesavršene, kako bi ih oslobodio od njihovih nesavršenosti i uzdigao na savršen život. Tako kada se vidi da je duša po tim saopćenjima sve više slobodnija od strasti i u njoj napreduje ljubav prema Bogu, želja za savršenstvom znak je da su dobra.

Između ostalog kada se radi o vanjskim darovima kao viđenjima, nutarnjim govorima, objavama, redovito govoreći, kao što smo rekli, sigurnije je da duhovnik pokaže kako to ne smatra važnim, da kažemo sa samom sv. Terezijom koja se nakon svoje smrti jednoj redovničkoj duši ukazala i rekla:

«Neka se ne uvjeravaju duše s viđenjima, posebnim objavama, neka ne smatraju savršenstvom imati ih, jer iako su neke istinite, mnoge su lažne i zavaravajuće». Teško je naći neku istinu među mnogim lažima, dakle više je lažnih nego istinitih viđenja, i koliko se više cijene i traže, toliko se više osoba udaljava od vjere i poniznosti, puta koji je Bog postavio kao siguran.

Neka kaže duši da moli da joj Bog udijeli istinsku ekstazu, a to je potpunu odricanje od svih zemaljskih stvari i same sebe, bez koji sigurno neće postati sveta. Posebno ako duhovnik uvidi da duša nije dobro utemeljena u spoznaji vlastite bijede i želi držati kao sigurna božanska saopćenja kojima je obdarena, te se uznemiruje čuvši kako duhovnik ne želi vjerovati tim stvarima, to je loš znak; znak je da su te stvari đavolsko djelo, po učincima koji se vide navezanosti, oholosti, ili da duša dobro ne hodi, jer duša treba barem staviti u sumnju te stvari kada duhovnik u to sumnja.

Zbog toga u tom slučaju neka duhovnik nastoji poniziti dušu i uliti joj strah koliko je moguće, a ako se ne smiri neka joj zabrani pričest i strogo je mrtvi jer je u velikoj opasnosti da bude prevarena od đavla.

Kao posljednje, duhovnik, iako smatra dobrim uvjeriti dušu da su njeni darovi od Boga, neka je potakne da se u molitvi uvijek stavi, barem na početku, jednu točku iz života ili muke Isusa Krista. Sv. Terezija kaže da duša koja izgubi vodstvo dobrog Isusa neće nikada doći do savršenog sjedinjenja s Bogom. Duše početnice neka diskurzivno razmatraju muku Isusovu, kontemplativne duše ne razmišljaju tako, ali neka drže pred očima neko otajstvo, dive se dobroti, milosrđu, božanskoj ljubavi, i Bog ih dakle uzdiže kada hoće na motrenje njegova Božanstva.

3. O mrtvljenju

O mrtvljenju treba napomenuti da kada duše počinju duhovni život, budući da ih Gospodin običava obdariti sjetilnim utjehama, u toj prvoj gorljivosti one bi se hitjele ubiti od pokore, cilicija, postova i dugih vježbi.

Duhovnik treba biti jako umjeren u dopuštanju takvih mrtvljenja, dok kad dođe vrijeme suhoće, kao što to obično bude, lako se događa da duša kad je ostavi prva sjetilna gorljivost, napusti sva svoja mrtvljenja, te padne u nepovjerenje te napusti molitvu i duhovni život, kao stvari koje nisu za nju i tako sve izgubi.

Ponekada se dogodi da ove duše početnice padnu u indiskretnost i dođu do tjelesne obnemoglosti, i tada da bi se podigle napuštaju sve duhovne prakse, s velikom opasnošću da ih više ne započnu. Zato duhovnik treba čekati da se najprije ustale u duhovnom životu, i zatim dane okolnosti zdravlja, obaveza, gorljivosti dopusti njima neko izvanjsko mrtvljenje koje će procijeniti da im priliči prema kršćanskoj razboritosti.

Kažem prema *kršćanskoj razboritosti* jer među nerazboritim duhovnicima, izgleda da neki stavljaju svu korist duša u opteretiti ih postovima, cilicijem, i sličnim pokorama. Drugi izgleda da odbacuju sva vanjska mrtvljenja kao beskorisne stvari za duhovni boljitak, govoreći da se sve savršenstvo sastoji u nutarnjem mrtvljenju, a i to je pogrešno jer tjelesna mrtvljenja pomažu nutarnjim i na određeni način su potrebna kada se mogu zaustaviti sjetila, i zato vidimo da svi sveci, neki više neki manje, su ih prakticirali.

Nema sumnje da nutarnje mrtvljenje strasti je glavno koje treba vršiti, to jest ne odgovoriti na uvrede, ne tražiti vlastitu čast, popustiti u prepirkama, popustiti volji drugih ali bez duhovne štete, zatim savjet da se nekim dušama zabrani svako vanjsko mrtvljenje dok se ne vidi odvojena od neke strasti koja njom vlada, kao ispraznost, zlopamćenje, svjetski interesi, precjenjivanje sebe, svojevolja.

Ali kazati da vanjsko mrtvljenje malo ili ničemu ne služi je najveća pogreška. Sv. Ivan od Križa je govorio da onome koji ne odobrava pokoru ne treba dati povjerenje pa činio i čudesa. Neka na početku duhovnik naloži pokorniku da ne čini ništa protiv i bez poslušnosti njemu. Oni koji čine pokore protivno poslušnosti, kaže sv. Ivan od Križa više rastu u porocima nego u krepostima.

Neka bude suzdržan dopustiti ovakvima te pokore iako ga mole za njih, biti će dosta da na početku njima dopusti neku malu i rijetku pokoru, kao lančić, geste pokore ili nemrs kako bi

dobili želju mrtviti se kako treba a zatim s vremenom neka širi ruku kako bude vidio da duša napreduje u kreposti, jer se ustali u duhu. duhovnik neće moći bez vlastitih skrupula negirati mrvljenja koja priliče.

Između ostalog neka ima kao opće pravilo, govoreći redovito, ne davati vanjska mrtvljenja, ako ih ne traže, jer ove ne koriste mnogo ako se uzmu sa željom, i dajući ih neka dopusti uvijek manje nago što traže, neka radije pretjeruje u odbijanju nego u dopuštenju.

Neka se pobrine posebno potaknuti na mrtvljenje neumjerenosti u jelu i piću kojima su neke duhovne duše malo sklone, a u stvari ovo mrtvljenje je najteže i najkorisnije duhu a često i tijelu. Sv. Filip Neri je govorio: «Tko se ne mrtvi u jelu i piću neće nikada doći do savršenstva». S druge strane neka bude suzdržan u dopuštenju mrtvljenja u potrebnom snu jer ono često lako škodi tjelesnom zdravlju a također i duhovnom budući da kad je uskraćen potreban san trpi glava te tako osoba ostaje nesposobna meditirati kao i za sve druge pobožne vježbe.

Za bilo kakvo mrtvljenje koje dopusti pokorniku, da on ne bi pao u ispraznost neka mu kaže da je sve to ništa u usporedbi s onim što su činili sveci i u usporedbi s mukama koje Isus trpio za nas. Sv. Terezija je govorila: «Sve što možemo učiniti je otpad u odnosu na samo jednu kap krvi koju je Gospodin prolio za nas» (Život 39).

A najbolja mrtvljenja, najkorisnija i najmanje opasna su negativna, za koje, redovito govoreći, se ne traži ni poslušnost duhovniku, to jest lišiti se gledanja ili slušanja radoznalosti, malo govoriti, zadovoljiti se jelima koja nam se ne sviđaju ili nisu dobro pripravljena, lišiti se vatre zimi, izabrati za sebe lošije stvari, radovati se kad nedostaje nešto potrebno jer u tome se sastoji krepost siromaštva kako kaže sv. Bernard: «Krepost siromaštva nije u siromaštvu nego u ljubavi prema siromaštvu». Još više ne žaliti se na neudobnosti godišnjih doba, niti na prezire i progonstva koja dobivamo od blišnjega, niti na muke i bolesti koje trpimo.

S dlijetom trpljenja oblikuju se kamenja nebeskog Jeruzalema. Sv. Terezija je govorila: «Misliti da Bog u prijateljstvo sa sobom pripušta komotne duše je besmisleno. Duše koje istinski ljube Boga ne mogu tražiti odmora» (Put sav. 18).

Ovdje se rađa jedan sumnja. Evanđelje na jednom mjestu kaže: *Neka ljudi vide vaša dobra djela i slave vašeg Oca koji je na nebesima (Mt 5,16)*. Na drugom mjestu kaže: *Kada činiš milostinju neka ne zna tvoja ljevica što čini desnica (Mt 6,3)*. Sada se pitamo da li se kreposna djela trebaju pokazati ili ih treba skrivati.

Odgovara se s razlikovanjem: *opća djela* potrebna za kršćanske kreposti treba otvoreno činiti, kao pristupanje sakramentima, meditacija, pohodi Presvetome, biti sabran i sudjelovati u svetoj Misi, čedno gledati, šutjeti u crkvi, kazati da se želi postati svetim, bježati od brbljanja, opasnih razgovora, radoznalosti i slično...

Djela koja su *vanredna i koja odaju posebnost* kao vanjske pokore, ciliciji, moliti s rukama u znaku križa, žvakati gorke biljke itd... kao i uzdahe u molitvi i suze, treba prikivati koliko se više može.

Druga kreposna djela kao služiti bolesnicima, davati milostinju siromasima, ponižavati se pred onim tko nas vrijeđa i slično je bolje prikriti kada se može, ali ako se to ne može učiniti a da se ne propusti činiti sama djela, treba ih učiniti ali samo s ciljem da se Bogu dopadne.

Sadržaj

1. O molitvi meditacije
2. O molitvi kontemplacije i njenim različitim stupnjevima

Molitva sabranosti ili čisto kontemplativno mirovanje

Duhovno čišćenje sjetila i duha i savjeti za vodstvo

Pozitivna (potvrдна) i negativna (niječna) kontemplacija

Nadnaravna sabranost, prvi stupanj kontemplacije

Smirenost (mir), drugi stupanj kontemplacije

Negativna kontemplacija jasnog potamnjenja

O aktivnom i pasivnom sjedinjenju s Bogom i savjetima za vodstvo

Tri vrste sjedinjenja s Bogom: jednostavno sjedinjenje, sjedinjenje zaručništva i duhovni brak

O viđenjima: vanjskim, imaginativnima (slikovnima), intelektualnima i znakovima razlikovanja

O nutarnjim govorima: susljednima, formalnima, bitnima i znakovima razlikovanja

O objavama i općim savjetima za mistične fenomene

3. O mrtvljenju